

tel.“ (Jan. II. 1.) — „8:4 tétel tudatossá tétele,“ (Jan. II. 2.) Ez magában véve hét óra. De idetartoznak ezek a kettős tételek is, mint „5+1 és 1+5 tételek tudatossá tétele.“ Matematikai abszurdumnak tartom, ha a két tételt szétválasztjuk. Hiszen egymást indokolják, egymást igazolják, egymás nélkül mit sem érnek. Ugyanezt kell mondanom a 9+2, 11-2; 7+4. 11-4; stb. összekapcsolásokról. Ezek csak együtt tehetők tudatossá. Ilyen egység pedig *valamivel* több van négynél!

A 6-ik bekezdésben „visszautasítja“ azt a sejtésemet, hogy a Szt. István Társulat számolási vezérkönyve valószínűleg hatással volt reá. Kár volt. Hiszen vezérkönyvének címe is ellene bizonyít. A régi „számtan“ helyett népoktatási vonatkozásban a Szent István Társulat révén terjedt el a „számolás“ kifejezés. Az 1925-ben megjelenő állami tanterv még számlant emleget, de az 1932-i kiadás már „számolásról“ beszél, mint azt a közben megjelent kat. tanterv és a Szt. István Társulat vezérkönyve teszi. Kénytelen vagyok szerénytelenül kijelenteni, hogy ez a változás tőlem ered. A magam részéről sohasem tagadom, sőt mindig beismerem, hogy rám hatással van mindig minden könyv, minden írás, amelyben jó gondolat akad, sőt az is, amely meggyőződésem szerint rossz úton halad.

Végeredményben a Hozzászólás egy hajszálnyira sem változtatta meg azt a véleményemet, hogy Evva Leona kartársam vezérkönyve nem vitte előbbre a számolás-tanítás ügyét.

Több szavam nincs. Ennyivel azonban tartoztam az igazságnak és önmagamnak!

Vadász Zoltán.

LAPSZEMLE

Magyar Pedagógia. 1937. 7—10. és 1938. 1—4. sz.

Cser János: *Ujabb magyar értelmesség vizsgálatok*. Ismeteti az értelmesség vizsgálatok történetét, azután pedig a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium lélektani laboratóriumában 1934-ben szervezett vizsgálatokról ír. 5212 gyermeket vizsgáltak meg. Minden korcsoportra nemekint legalább 500—500 gyermek esett. Összesen 41 iskola szerepelt budai, pesti, belterületi, külterületi, nép, polgári, közép- és ismétlőiskolák. Az iskolafajták arányára is gondosan ügyeltek. A próbák ezek voltak: számsorkiegészítéss, idegen szavak megjegyzése, mechanikai érzék és találékonyság, analogiaszimbolum v. kulcspróba, szavak ellentétének meghatározása, szövegkiegészítés, tételképzés, szópárpróba, szabad asszociációs próba (15 percig leírja mindazokat a szavakat, melyek eszébe jutnak.) Az óriási anyag statisztikai feldolgozásából kiténik például, hogy az egyes képességek milyen ritmusban és mekkora mértékben fejlődnek. A fiúk általános értelmi képességei minden korcsoportra nézve valamivel jobbak a lányokénál. A lányok a számsorkiegészítésben, tételképzésben és mechanikai próbákban elért eredményeik miatt maradnak el. „A középiskoláknál legjobb a szabad asszociáció, a szövegkiegészítés, a fogalmak ellentétéinek megtalálása: Mind a három nyelvi-logikai készség. Ezzel szemben gyenge a mechanikai érzék, a logikai emlékezet s a tételképzés“, ami a természettudományos műveltség általános gyengeségét mutatja. — Ezek és egyéb hasonlóan értékes eredmények az értelmességi vizsgálatok mielőbbi és minél általánosabb elismertetését sürgetik.

Nemesné Müller Márta: *A cheltenhami Új Nevelési Kongresszus tanúságai* cím alatt azt vizsgálja „hol érvényesülnek legnagyobb mértékben és legtisztább formában azok a nevelési eszmék, amelyeket a Liga hirdet.“ E tekintetben elsősorban Dánia nyújt jó példát. A dán képviselők a legdemokratikusabbak és leghaladottabbak. Vizsgát, bizonyítványt nem ismernek; mindenki tovább tanulhat, ha képessé-

gei megengedik. A népfőiskolák főképp szellemükkel nevelnek, csak másodsorban oktatnak. — Az angolszász szellem ajándéka a cserkészmozgalom. A cserkészeken keresztül érezhetjük meg legjobban ennek a szellemnek értékeit. „Az angol nevelő bízik a gyermekben, akit nevel. A szabadabb mozgás, szabadabb elhatározás, szabad szó és szabad gondolat: ez az éremnek egyik oldala. Biztosabb jövő, pontosabban körülhatárolt emberi esemény, nagyobb bizalom és hit: ez a másik.“ — Az amerikai iskola a 18. évig a tanszereket is beszámítva teljesen ingyenes. De nemcsak kapuit nyitja mindenki számára, valamennyiököt szolgálni is akarja. „Dunlap Smith egyik harcosa annak a gondolatnak, hogy nem lehet kedvezőtlen körülmények között nevelkedett proletárgyermekeket a polgári eszmekörbe bekényszeríteni; a saját érdeklődési körük az a lépcső, melyen a továbbemelkedés számukra lehetséges. Ez az elgondolás érteti meg annak a tanárnak az eljárását, aki cinikus 15 évesekkel két hónapon át a „mozit“ tanulmányozza. A darabokat megbeszéli és közösen megbírálják. Végül Kolumbia nevelésügyének ujjászületéséről számol be. Egy csodálatos egyéniség, Nieto Caballero bámulatos fanatizmussal és tehetséggel a legrövidebb idő alatt nagyszerű eredményeket ér el. Minden városban mintaiskolák nyílnak társadalmi segítséggel. Teljesen újjáalakítja a tanítóképzést és Décroly személyes közreműködésével eléri, hogy Kolumbia az első állam, ahol a legmodernebb (Decroly) elvek a legteljesebb mértékben érvényesülnek a nevelésben.

Mitrovics Gyula: A tanárképzés reformja. A középiskolák statisztikája azt mutatja, hogy az első osztályban vizsgálatra jelentkezettek 30—40 % jut csak el az érettségiig. „A középiskola ilyen szigorú rostálása megnyugtató lehet a felső oktatás érdekéből; ámde vannak ennél magasabb, átfogóbb szempontok is; ilyen pedig az *egyetemes nemzetnevelés* érdeke. Ha anyagi szempontból fontosak és jogosultak a tervgazdálkodás érdekei, mennyivel inkább állanak ezek a lelki és erkölcsi érdekekkel, az emberi sorssal és az emberi erővel való okszerű elbánásra.“ „Iskola-rendszerünk nem alkalmas a növendékek hajlamok szerinti szétválasztására“: ez azonban egységes alapú középiskola mellett bi- vagy trifurkációval megoldható volna. — „A magas osztálylétszám igen sok helyen teszi lehetetlenné a tanítás sikerét. Az anyag megnövekedése miatt csak a legmódszeresebb eljárásokkal lehet célunkat elérni, viszont csak népes osztályokban nem alkalmazhatók, így a tanár kénytelen látzateredményekkel beérni. Itt a bajok orvoslása szintén nem pedagógiai, hanem kormányzati feladat. Úgyszintén az is, hogy az előlépési lehetőségek fokozásával megsűnjék az a bizonytalanság, amely az átmeneti helyzetű tanárok munkakedvét rontja.“ Ezek előrebocsátása után a tanárnevelés kérdését három szempontból vizsgálja: a szakképzés pedagógiai előkészítés és a vitágnézet szempontjából. — Az egyetemi tanulmányok súlyos hibája, hogy igen sokan vannak, akik tárgyaik egyes részleteiben beható tanulmányokst folytatnak, annak egésze fölött azonban nincs áttekintésük. Sokkal súlyosabb hiány a pedagógiai készségtelenség, mert „csekély kivételek leszámításával a középiskolai tanárok pedagógiai, metodikai és didaktikai kiképzésével intézményesen nem foglalkoztunk.“ Az egyéni világszemlélet öntudatos kialakításához nélkülözhetetlenek a filozófiai és pedagógiai tanulmányok. „Különösen a lélektudomány tanulmányozandó erősebben, mint a pedagógiai gondolkodás alapja.“ „Legtermészetesebb követelmény tehát, hogy a szakkvizsgálatok letévése után még egy évet töltsön minden jelölt a pedagógiai vizsgálat tárgyainak tanulmányozásával az egyetemen.“

Dékány István: Az iskola lényege és elfajulásai. Az iskola lényegét akkor ragadjuk meg, ha olyan „természetes közösségre“ gondolunk, mint a család. Egy ilyen

közösség mindenekelőtt *sokcélú* „politikus“, egy *egészet* alkot, mely nem áll semmiféle speciális cél szolgálatában. Fontos mozzanat a közösségek széles jövőperspektívája és tag élethorizontja, mert ebből következik, hogy a közösség nevel, nevelni akar: a közösség a tulajdonképeni „nevelő“. A közösség életstílusa egy „életegész“ stílusa, a jövő-prespektíva életstílusa és a stabilitásé is. Az iskola, mely egy stabilis közösségnek áll szolgálatában épp oly stabilis, mint maga a közösség, hiszen ennek a kultúráját származtatja át. „Az iskola helyzeténél fogva ritkán függ csak egy közösségtől, többnyire többféle közösséget szolgál egyszerre — így részben függetlenné válik mindenik közösségből: ezért tud az iskola napi követelményektől, „áramlatokból“ függetlenné válni.“ — „Az iskola létesítő oka egy-egy közösség misszió-érzésében rejlik; az iskola nem más, mint „rendezett missziós terület, kiválasztott személyes erők számára biztosítva.“ — Az iskola világa az ifjúság világa, mely gyors és üde mozgást kíván s ezzel csak az ügyes és értékzásban lévő tanári lélek missziós érzése tud megbirkózni. A nevelőfunkció veleje a tárgyszereket, a gyermekszereket és végül a misszióérzés.“ — „E felsorolt lényeges vonásokból látjuk: minél inkább általános nevelési célnak hódol az iskola, minél inkább „ideáltipikusan“ iskoláról van szó, annál kevésbé hasonló az iskola egy jól szervezett üzemhez és viszont annál inkább hasonló egy természetes közösséghez. A társadalom, ha helyes érzékére hallgat, úgy természetes közösségeket mintázva teremt iskolát és nevelési atmoszférát, apólja a „személyes“ hatóerőket a nevelőkben, akik szoros lelki kapcsolatokat, családi szolidaritást tudnak teremteni maguk körül.

Noszlopi László: A fiatalkor életforgása és az életfelfogás nevelése. „Minden világnézetnek van egy tárgyi-intellektuális és egy érületi-emocionális oldala. Az intellektuális oldal a világkép, a világ megismerése, az emocionális oldal az életfelfogás, a világ értékelése.“ A világ- és életnézet lehet megnyitott vagy lezárt. Minden ember előbb-utóbb eljut világnézetében bizonyos fokú végponthoz, de teljes lezárt-sághoz az érzelmi vagy gondolkodó élet sohasem jut el. Igen fontos típuspár az ösztönös és tudatos világnézet. Az ösztönös világnézet merőben az élményekből ered, öntudatlan, de hatékony, mert az egyén e szerint él és cselekszik; a csak tudatos ellenben merőben elméleti, amely a gyakorlatban nem hatékony. Idealizmus-realizmus szintén életfelfogás ellentét. A realista úgy veszi a dolgokat, ahogy vannak, az idealista számára az ember nem merőben naturalisztikus és biológiai lény, hanem belenő egy magasabb szellemi létformába és értéksíkba. A gyermek világnézete e naív realizmus, ami a gyermek ösztönösségéből, öntudatlanságából ered. A gyermeki lélek természetes módon fogékony és hatalmas a vallásosságra. Csakhamar rábukkan arra a tényre, hogy egy dolog sem bírja elégséges okát önmagában és ki nem elégül értelme addig, míg nevelőjétől azt nem hallja, hogy a dolgokat a jó Isten teremtette. A gyermeki kedély szeretére és bizalomra szomjazik, mert érzi erőinek elégtelenségét és a fogyatékoság érzése tölti el a felnőttekkel szemben. Lelkisége az itt és most található dolgokra irányul. Az ifjúkor, de főleg a gyermekévek rakják le világnézetük alapjait. A pubertás idején a gyermek kifelé élő, önfeledt és tevékeny realizmusa befelé fordul és átmegy az ifjúkor idealizmusába. A gyermek ilyenkor kezd lelkileg érzékenyebb és egyensúlytalanabb lenni. Ugy találja, hogy ő és a külső világ egymástól idegenebbek lettek, ezért visszahúzódóbb, zárkózottabb lesz. „Az ifjú és a kamasz nem türelmes, nem megértő, nem önzetlen, de nem is megalkuvó. Forradalmi-racikális nézeteket vall, fanatikus, hajlamos két végletre: az idealizmusra és a cinizmusra. — Az életfelfogás nevelése nem az oktatás anyagának része, nem külön tantárgy, hanem minden tárgy feladata a hitantól a tornáig. „A nevelő nem azt a világnézetet ülteti át a növendék lelkébe,

amelyek intellektuálisan tanít és bizonyít, hanem amelyet ő maga hisz és él. A nevelőnek egész embernek kell lennie a tanítvány számára, ami azt is jelenti, hogy emberi közelségbe és közösségbe kell vele kerülnie, meg kell magát a tanítvány számára bensőleg mutatnia.“ — Az életfelfogás pedagógiájának eseménye az a gyakorlati idealizmus, amely eszményi, de elérhető célokért küzd, amely mindkét lábbal erősen, biztosan a földi élet talaján áll és mégis transzcendens, amely elmélyedni és cselekedni egyaránt tud.“

P. E.

Új Élet; 1937. 1—11. sz.

Szlovenszko magyar értelmiségének az a része, mely a *Prohászka Körök* munkaszervezeteiben tevékenykedik, különös vonzalommal viseltetik a *nemzetnevelés*, nagy kérdései iránt. A leghatározottabban felismerték azt, hogy kultúrájuknak továbbélése *egyértelmű* az etnikai folytonossággal: *amiért is a nevelői gondolat náluk központi jelentőséget nyert*. Csakis így érthető, hogy még egy ilyen egyetemes érdeklődésű folyóirat is, mint az *Új Élet*, mely 1938-ban lépett hetedik folyamába, „*Világosság*“ és „*Pedagógus szemmel*“ címen állandó rovatot nyitott a nevelésügyi kérdések számára.

Sárközy Istvánné: *A gyermek játékosztöne a nevelés szolgálatában* c. tanulmány keletében ismerteti kérdőíves módszerének eredményeit s a játéktételeknek megfelelő egyéniségtípusokat mutatja be. Kísérleti vizsgálatait azzal a közkeletű véleménynel zárhatta le, hogy „*a játékosztón a gyermek lelki hajlamai szerint alakul*“.

Virsik János: *Új munkát* címen azt követeli, hogy a kisebbségi magyar katolikus tanítószágnak legyen önálló szervezeti formája. Véleményünk szerint ez a *sorbontási kísérlet* csakis az eddig is jól működő *Szlovenszkoí Általános Magyar Tanító-Egyesület* [SzÁMTE] rövására történhetnék meg. Érdekes tanulságokat rejt magában *P. dr. Skácel Bern O. P.* cikke a keresztény filozófiának Cseh- és Morvaországban való elterjedéséről. Tanulmányából kimaradnak azok az újkori cseh gondolkodók (*Comenius is...*), akiket habár a hivatalos értékelés a magasságokba emelt, de a keresztény gondolkodás területein mégsem voltak magvetők.

Nevelői érdeklődésünkbe vágnak még az alábbi tanulmányok: *Hantos Lászlótól*: *Falukutatás és Schubert Tódor tollából*: *Egyesületeink szerepe* [mindkettő megj. 8. sz. 345—351; 357—364].

Szemle-rovatunkban egyébként elismerő sorokat írnak az agrárfiújsági vezetők országos *szegeói* kongresszusáról s csupán azt fájlatják, hogy ez a mozgalom az agrárleány-szervezést nem vette programjába.

E folyóirat mindamellét, hogy elsősorban a kisebbségi élet egyetemes szempontjai iránt érdeklődik, mégis megérdemli a szakember figyelmét is, mert az alkalmi cikkírókat leszámítva, az állandó pedagógiai munkatársak sorában üdvözölhetjük *Borka Gézát*, *Csongrády Árpádot*, *Dinnyés Károlyt* és *Willand Jánost*.

Wagner Ferenc.

Magyar Középiscola 1938. 2. sz.

Dr. K. L. *A tanulók túlterhelése a középiskolában.* (Szülői szemmel.) Igen megszívlelendő és termékenyen ösztönző kis cikk. Maga a címet adó kérdés részletes megbeszélést sürget. A cikkíró beszédes adatainak (napi lecke, házi dolgozat, délutáni, vasárnapi elfoglaltság) esetleges kiegészítése, az azokból vonható következtetések részletesebb megbeszélése nagyon érdekes és tanulságos eredménnyel kecsegtet. Nem kevésbé fontos és mind a tanítói mind pedig a szülői közvéleményt érdeklő feladat volna azonban a cikkben érintett és a főkérdéssel kapcsolatos egynehány más probléma kifejtése is. Ilyenek pl. a gyorsírás helye a középiskola tanulmányi anyagában és tantervében, a 45 perces órák s ezzel a 6 óras délelőtti kérdés, stb.